

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra křesťanské sociální práce

Bakalářská práce

2016

Anna Žamberová

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra křesťanské sociální práce

Mezinárodní sociální a humanitární práce

Anna Žamberová

*Zkušenost migrantů z detenčních zařízení na Maltě
v oblasti dodržování lidských práv*

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Ing. Jan Říkovský

2016

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a že jsem veškeré použité zdroje uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci, 16. března 2016

Anna Žamberová

Poděkování

Děkuji Mgr. Ing. Janu Říkovskému za jeho odborné rady, cenné připomínky a vstřícný přístup k vedení této práce.

Obsah

Úvod	7
1 Migrace	9
1.1 Migrační politika EU.....	9
1.2 Specifika migrace na Maltě.....	11
2 Zadržení cizinců.....	12
2.1 Zadržení cizinců na Maltě	14
3 Detenční zařízení.....	15
3.1 Minimální standardy v detenčních zařízeních.....	16
3.2 Detenční zařízení na Maltě.....	17
3.2.1 Podmínky v detenčních zařízeních na Maltě.....	18
3.2.2 Zkušenost z detenčních zařízení na Maltě.....	21
3.2.3 Organizace působící v detenčních zařízeních na Maltě	21
4 Ochrana základních lidských práv a svobod	23
4.1 Zásady ochrany zadržených osob.....	24
5 Empirická část	27
5.1 Vymezení výzkumné otázky	27
5.2 Metodologie	27
5.2.1 Metoda výběru výzkumného souboru	27
5.2.2 Metoda tvorby kvalitativních dat.....	28
5.2.3 Metoda zpracování a fixace dat	28
5.2.4 Etické hledisko výzkumu	29
5.2.5 Reflexe vstupu do terénu	29
5.3 Výsledky analýzy dat	29
5.3.1 Proces zadržení.....	30
5.3.2 Respektování práv jedince.....	34
5.3.3 Základní životní potřeby.....	38

5.4	Shrnutí analýzy dat.....	39
5.5	Diskuze.....	40
Závěr	42
Zdroje	43

Úvod

Podle Všeobecné deklarace lidských práv má každá osoba všechna práva a všechny svobody, bez jakéhokoli rozlišování, zejména podle rasy, barvy, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení. Během své zahraniční stáže na Maltě jsem však měla možnost setkat se s porušováním těchto práv v detenčních zařízeních, která už sama o sobě neposkytovala dostatečné podmínky k důstojnému životu zadržené osoby, která se na území cizího státu ocitla bez povolení.

Maltská republika se potýká s migrací již po staletí, stejně jako celý evropský kontinent. Právě ale na Maltě, byla migrace specifická zejména tím, že pro mnoho osob, které cestovaly ze subsaharské Afriky do Evropy, byla přestupním místem. Velké změny však zaznamenala v roce 2004 po vstupu do Evropské unie, kdy byla nucena vyrovnat se s nastalými změnami, např. v podobě dublinského systému. Už několik let se však Malta setkává s kritikou nehumánních podmínek v detenčních zařízeních, kterým jsou osoby vystaveny. Tato kritika přichází jak od místních nevládních neziskových organizací, bojujících za práva a důstojnost zadržených osob, tak ze strany Evropské unie, OSN nebo jiných nadnárodních organizací. Nutno je také zmínit ten nejsilnější hlas, který je nejvěrohodnějším svědkem, samotné zadržené osoby. Bohužel se však na tento hlas často zapomíná.

V současné době je fenomén migrace aktuální po celé Evropě, včetně České republiky, kde se k němu vyjadřuje odborné periodikum Sociální práce/Sociálna práca, které se věnuje zejména tématu práce s imigranty a jejich integrace v kontextu České republiky. Toto odborné periodikum však kvůli odlišnosti tématu mé práce v následujících stranách nevyužiji a dále na něj nijak neodkazuji.

V následujících kapitolách čtenáře seznámím s migrací, jako obecným jevem zejména v kontextu Evropské unie a specifik migrace na ostrovní Maltě. Dále se zaměřím na zadržení cizinců a konkrétně na detenční zařízení, jakožto jednu z nejčastějších forem využívaných při zadržení cizinců. Jelikož se má práce zabývá zkušeností migrantů z detenčních zařízení na Maltě v oblasti dodržování lidských práv, věnuje se velká část kapitoly o detenčních zařízeních právě fungování těchto zařízení na Maltě. Následně poskytnu vhled do mezinárodních dokumentů, které se zaměřují na ochranu základních lidských práv a svobod. Na tuto teoretickou část navazuje část empirická, kde pracuji s daty,

které jsem získala během kvalitativního výzkumu s respondenty, kteří si na vlastní kůži prošli zadržením v detenčním zařízení. Hlavní výzkumnou otázkou je zkušenost migrantů z detenčních zařízení na Maltě v oblasti dodržování lidských práv. Na tuto otázku následují výpovědi respondentů, které jsem kategorizovala a následně na to sama interpretovala. V rámci výzkumu také vkládám úryvky výpovědí respondentů přeložené do českého jazyka, které čtenáře alespoň více přiblíží k samotnému respondentovi a jeho vnímání zadržení v detenčním zařízení.

1 Migrace

Stále více lidí po celém světě opouští své domovy, aby mohli žít v jiných zemích. V roce 2010 Organizace spojených národů vydala prohlášení, že více než 213 milionů osob jako přistěhovalci žili v jiném než domovském státě. To je nárůst o více než 15 milionů osob ve srovnání s rokem 2005 a o cca 60 milionů osob ve srovnání s rokem 1990. Kromě pracovníků s nejrůznějším zaměřením a kvalifikací, považující se za přistěhovalce, řadíme do této terminologie také osoby, usilující o sjednocování se svými rodinami a také uprchlíky. Přičemž je nutné podotknout, že přistěhovalci, kteří si za dočasný nový domov zvolili Evropu, mají na celosvětové migraci podíl cca 32%. (Scheu 2011: 74)

Obecnější pojetí migrace nabízí sociologická definice z encyklopedie rozvojových studií. Skrze ni na migraci nahlížíme jako na prostorové přemísťování většinou přes administrativní hranice. I tato encyklopedie uvádí několik různých hledisek, na které se dá na migraci pohlížet, a to je hledisko prostorové, časové, motivační, početní a hledisko dobrovolnosti. (Dušková a kol. 2011: 154) International Organization for Migration definuje migraci jako pohyb osob nebo jejich skupin přes mezinárodní hranice nebo v rámci jednoho státu. Jedná se tedy o pohyb obyvatelstva, který zahrnuje jakýkoli druh pohybu osob bez ohledu na jejich délku, složení a příčiny. Zahrnuje tak pracovní migraci, migraci uprchlíků, vysídlených osob a osoby pohybující se za jiným účelem, včetně sloučení rodiny. (Glossary on Migration 2011: 62 – 63)

V následujících podkapitolách se zaměřím na migrační politiku EU, jelikož samotná Malta je od roku 2004 jedním z členských států Evropské unie a je tedy touto politikou značně ovlivněna. Následně na to popíši migrační trendy a specifika migrace na Maltě.

1.1 Migrační politika EU

V rámci Evropské unie se současná migrace vyznačuje několika specifickými rysy, kterými se liší od dřívějšího přistěhovalectví. Jedním z rysů, který je nejvíce znatelný, je odstranění kontrol na vnitřních hranicích mezi členskými státy. Nejenom občané členských států profitují z této výhody, ale také přistěhovalci přicházející do EU. Zároveň je ale málo sporné, že migrace je z hlediska ekonomické a demografické budoucnosti pro Evropu naprosto nezbytnou. Opakovaně orgány Evropské unie upozorňují na problémy způsobené demografickým vývojem ve většině zemí Evropy. Zejména za značný pokles podílu obyvatelstva v produktivním věku. Pro přistěhovalce jsou země spojující EU potencionálně

zajímavé. Obrovské rozdíly ukazuje tzv. saldo přistěhovalců a emigrantů. EUROSTAT zpřístupnil statistiky k roku 2007, kdy největší přírůst vykazuje Španělsko (748 000) a Itálie (491 000). Zatímco největší ztráty vykazuje Polsko (20 000) a Nizozemsko (6 600). Podíl cizinců na celkovém obyvatelstvu konkrétního členského státu je také rozdílný. Zatímco Lucembursko vykazuje 38,6%, tak například v České republice to je 1,9%. (Scheu 2011: 74 – 113)

Zároveň se také pro ostrovní státy Evropské unie stal problém migrace jedním z hlavních po vstupu do EU. Mezi tyto státy patří zejména Malta a Kypr, které se po vstupu do EU musely potýkat s vysokým přílivem imigrantů. Do 70. let 20. století byly tyto státy převážně tranzitními zeměmi, ze kterých se poté migranti přesouvali do střední a severní Evropy. Za tento vysoký podíl žadatelů o azyl má zodpovědnost tzv. Dublinský systém II. Jeho hlavním principem je to, že za žadatele přebírá zodpovědnost ten stát, na jehož území žadatel vstoupil jako první. V rámci této procedury není možné přemístit migranta do jiného členského státu EU. Jedinou výjimkou pro toto přemístění je přemístění za účelem sjednocení rodiny. EU tak ostrovním státům jako je Malta a Kypr pomáhá zejména finančními prostředky z evropských fondů, jež jsou určeny na azylovou politiku EU. (King a kol. 2008: 265 - 298)

Cílem dublinského systému je eliminace jevu zvaného „asylum shopping“, kdy je řízení vedeno současně nebo postupně několika členskými státy EU, do kterých se cizinec účelově přemísťuje. Současně se také předchází situaci nazývané „refugee in orbit“, kdy se žádný ze států nepokládá odpovědným za vyřízení žádosti. Obecně tedy z Dublinského systému vyplývá, že žadatelé o mezinárodní ochranu mají právo na meritorní posouzení pouze v jednom členském státě EU. (Dublinský systém: nedatováno)

Jedna z konkrétních úprav migračního práva EU je rozlišování migrační politiky Evropské unie mezi migrací občanů členských států a občanů třetích zemí. Status příslušníků obou skupin se tedy výrazně liší. Postavení občana jednoho členského státu v jiném členském státě je více podobné vlastním občanům přijímajícího státu než status občana třetího státu. Úprava tohoto statusu pro občany třetích států tak i nadále probíhá v hlavních liniích migračního práva. (Scheu 2011: 74 – 113)

Evropská komise rozlišuje tři hlavní kategorie legální migrace na území EU: migrace z humanitárních důvodů, migraci z důvodů slučování rodin a migraci z ekonomických důvodů. Poskytování ochrany z humanitárních důvodů, na základě Ženevské úmluvy

o postavení uprchlíků z roku 1951, je jednou z tradic členských států EU. (Scheu 2011: 74 – 113)

1.2 Specifika migrace na Maltě

Jak jsem již výše zmínila, jedním z nejmarkantnějších specifíků migrace na Maltě je její geografická poloha a rozloha. Malta je ostrovní stát s 413 965 obyvateli, nacházející se ve Středozezemním moři. Její rozloha je 316 km² a je tedy nejmenším státem Evropské unie. Na druhou stranu je to stát Evropské unie s největší hustotou zalidnění, konkrétně 1321 obyvatel na km². (The World Factbook 2016)

Mezinárodní federace pro lidská práva vydala v roce 2004 report, ve kterém poukazuje na velmi zajímavý fakt, a tj., že většina migrantů se na Maltu dostala zcela náhodně a Malta vůbec nebyla jejich cílem cesty. Je to zejména kvůli tomu, že mnoho z těchto lodí se dostalo do problémů, jako bylo například převrácení lodě, a z Maltských výsostných vod, které mají rozlohu cca 250 000 km², byly zachráněny právě na tento ostrov o nevelké rozloze. Svou polohou, která je právě na půl cesty z Afriky do Evropy, patří Malta mezi jednu z přírodních migračních tras zejména pro lidi, přecházející ze subsaharské Afriky do Evropy. Většina migrantů na Maltu dopluje z Tuniska (cca 290km) nebo z Libye (cca 400km). Již od roku 2004 Malta upozorňuje Evropskou unii na odpovědnost, kterou by měla vést při záchraně lidských životů ve Středozezemním moři. Malta samotná totiž tuto odpovědnost bere na sebe, pokud se jedná o její výsostné vody. Za hranicemi těchto vod však nemůže být její pomoc očekávána. (Report International Fact - Finding Mission Locking up foreigners, deterring refugees: controlling migratory flows in Malta 2004)

2 Zadržení cizinců

V roce 2012 vydalo UNHCR publikaci Průvodce zadržení, kde jsou zprostředkovány pokyny o platných kritériích a normách, týkajících se zadržených žadatelů o azyl a zároveň publikace odkazuje na možné alternativy k zadržení. V rámci tohoto průvodce také UNHCR definuje zadržení, jako odnětí svobody nebo věznění v uzavřeném místě, které žadatel o azyl nemůže dobrovolně opustit. Místo zadržení může být spravováno orgány veřejné moci nebo soukromníky. (Guidelines on the Applicable Criteria and Standards relating to the Detention of Asylum – Seekers and Alternatives to Detention 2012: 9)

Podle Mezinárodní detenční koalice (dále „MDK“) je zadržení definováno jako omezení svobody pohybu státními orgány. Vlády stále více a více zadržují uprchlíky, žadatele o azyl a přistěhovalce za těchto dvou následujících situací.

- Osoby jsou zadrženy při vstupu na území cizího státu bez vstupních víz či jiného povolení a často nejsou schopny se prokázat průkazem totožnosti.
- Osoby jsou zadrženy do doby, než je vydáno končené rozhodnutí o udělení azylu nebo jiného požadavku k pobytu v zemi či jejímu vyhoštění. (What is immigration detention...)

V příručce, kterou vydalo Jesuit Refugee Service Europe je popsáno celkem 6 případů, kdy může být osoba vystavena zadržení.

- Uprchlíci, kteří dosud formálně nepožádali o azyl.
- Žadatelé o azyl, čekající na rozhodnutí o jejich případě.
- Odmítnutí žadatelé o azyl.
- Osoby v neregulárním migračním postavení.
- Migranti čekající na vyhoštění nebo deportaci.
- Muži, ženy a děti uprchlíků, žadatelů o azyl a migrantů bez ohledu na věk, fyzické nebo duševní zdraví nebo postižení. (Gallagher, Ireland, Muchopa 2006)

Je obtížné určit s jakoukoliv přesností počet uprchlíků, žadatelů o azyl a migrantů po celém světě, kteří jsou umístěny v administrativní vazbě. Některé vlády shromažďují a poskytují pravidelné a otevřené statistiky o počtech. Mnoho jiných vlád nicméně tato čísla neposkytují. UNHCR se spoléhá na zprávy od vlád a shromažďuje a zveřejňuje tak statistické údaje týkající se uprchlíků a žadatelů o azyl na celém světě, bohužel ale statistiky nepokrývají reálná čísla zadržených osob. (Gallagher, Ireland, Muchopa 2006: 28)

Po celém světě jsou v detenčních zařízeních zadržovány stovky tisíc osob. Ne ve všech zemích je zadržení regulováno. Jsou tedy zadržováni muži, ženy a děti, starší osoby a osoby zdravotně postižené proti své vůli. Mimo detenční centra je mnoho jiných zařízení či způsobů, jak mohou být osoby zadržovány. Jsou to například imigrační vazební zařízení, věznice, policejní stanice, letiště, lodě či obytné kontejnery, kde jsou lidé odkázáni žít do doby konečného rozhodnutí v jejich případě. Tato rozhodnutí mohou trvat několik dní až roků. (What is immigration detention...)

Délka administrativního zadržení se mezi členskými státy EU liší. V mnoha případech závisí délka zadržení také na vhodném výběru lokality, kde je zadržený umístěn, nebo na počtu lůžek, které jsou v daný den k dispozici. Níže přiložená tabulka poskytuje představu o maximální době zadržení, dle vnitrostátních právních předpisů. (Gallagher, Ireland, Muchopa 2006: 30)

Stát	Maximální doba zadržení
Dánsko	72 hodin
Finsko	4 dny (policejní stanice); 8 dní (jiné zadržovací centrum)
Švédsko	10 dní
Maďarsko	1 měsíc
Francie	32 dní
Španělsko	40 dní
Portugalsko	60 dní
Rakousko	60 dní
Itálie	60 dní
Irsko	8 týdnů
Řecko	3 měsíce
Lucembursko	3 měsíce
Slovinsko	4 měsíce (žadatelé o azyl); 6 měsíců (přistěhovalci)
Belgie	5 měsíců
Litva	180 dní
Slovensko	180 dní
Česká republika	180 dní
Polsko	1 rok
Německo	18 měsíců

Malta	18 měsíců
Lotyšsko	20 měsíců
UK	Neurčeno (žádné maximum není zákonem stanoveno)
Nizozemsko	Neurčeno (žádné maximum není zákonem stanoveno)

Tabulka č. 1: Délka administrativního zadržení mezi členskými státy EU

2.1 Zadržení cizinců na Maltě

Ještě dříve, než Malta vstoupila v roce 2004 do Evropské unie, začala s postupnými kroky přijímání zákonu v oblasti mezinárodní ochrany. Po vstupu se stala společně s jinými členskými státy součástí evropského azylového systému a tím začala s naplňováním evropské azylové legislativy. Jedním z velkých kroků bylo přijetí dublinské konvence, která Maltě ukládá za povinnost zadržet ilegální migranty na svých hranicích a převzít za ně zodpovědnost. Pro ostrovní stát jako je Malta, je přijímání tak vysokého počtu uprchlíků jedním z velkých problémů. Stejně jako mnoho jiných ostrovních států EU, žádala o rovnoměrné přerozdělení žadatelů mezi členské státy Evropské unie na základě počtu obyvatel. (Lutterbeck 2009)

Na Maltě neexistují žádné zvláštní právní předpisy upravující správní zadržení žadatelů o azyl. Podle maltského zákona o přistěhovalectví je zadržení v detenčním zařízení důsledkem odmítnutí udělit povolení k pohybu na území státu nebo vydání rozhodnutí o vyhoštění, pokud se jedná o konkrétního jedince. (Malta Asylum Trends: nedatováno)

Je třeba poznamenat, že od roku 2002 většina žadatelů o azyl připlula na Maltu lodí poté, co cestovala nelegálně z Libye. Na základě toho jsou po příjezdu vydávány rozhodnutí o návratu a vyhoštění z hlediska zákona o přistěhovalectví a osoby jsou umístěny do detenčního zařízení. Jelikož většina žadatelů o azyl dopluje na Maltu nelegálně, je jich i většina zadržených. Podmínkou pro propuštění z detenčního zařízení však není podání žádosti o mezinárodní ochranu. (Condition in Detention Facilities 2015: 47)

V roce 2011 bylo na Maltě celkem 1886 žadatelů o azyl. 85% z nich požádalo o azyl poté, co byli zadrženi a umístěni do detenčního zařízení, ve smyslu zákona o přistěhovalectví. Z nich 98% (1579 osob) byly takzvané „boat – arrivals“, zatímco 2% (31 osob) zadržely imigrační úřady pro nezákonný vstup nebo pobyt. (Non – Boat Arrivals: nedatováno)

3 Detenční zařízení

Na samém začátku je nejdůležitější vysvětlit, co je to detenční zařízení pro cizince. Poté se budu zabývat tím, jaké jsou podmínky v detenčních zařízeních a tedy s tím i spojené služby, které tam jsou poskytovány a samozřejmě se zaměřím na podmínky v detenčních zařízeních na Maltě a organizace, jež tam působí.

Téměř ve všech 45 zemích Evropy se praktikuje administrativní zadržení, tzv. zadržení osob, které nejsou občany státu, na jehož území byli zadrženi a to z důvodu migrace. Zadrženi jsou umístěni v různých zařízeních, včetně soukromě provozovaných zařízeních, veřejných věznicích, aj. Je používáno množství různých označení k popisu těchto míst, jako je např. „přijímací středisko“, „odstraňovací středisko“, „vazební zařízení“, aj. (Gallagher, Ireland, Muchopa 2006: 13 – 14) Já ve své práci budu používat termín detenční zařízení.

Hlavní směrnice UNHCR z roku 2012 definují detenční zařízení jako uzavřené místo, kde je žadatel o azyl zadržen a zbaven svobody pohybu. Žadatelé o azyl tak není dovoleno opustit detenční zařízení dle libosti. (Detention Guidelines 2012: 9) V rámci EU se detenční zařízení popisuje v kontextu migrace jako uvěznění (tj. zbavení osobní svobody) žadatele o udělení mezinárodní ochrany členským státem na určitém místě, kde je žadatel zbaven osobní svobody. Tedy cílem je omezit svobodu osoby prostřednictvím uvěznění. (European Migration Network Glossary: nedatováno)

Na základě vysokého nárůstu počtu mrtvých ve středozemním moři a stále se zvyšujícího počtu žadatelů o azyl v evropských zemích se Global Detention Project rozhodl poukázat na některé nedostatky a chyby v detenčních zařízeních. Projekt se zaměřuje na středomořské země, na kterých chce demonstrovat silovou politiku Evropské unie, která tak ovlivnila migrační jev v tomto regionu. Zpráva se zaměřuje na osm klíčových zemí v Evropě a severní Africe. Podmínky žadatelů o azyl v detenčních zařízeních v zemích severní Afriky jsou často strašné a nehumánní. Nicméně i v Evropě existují vážné nedostatky. Řecko, Itálie a Malta patří mezi tři hlavní země, kde jsou podmínky v detenčních zařízeních tak nedostatečné, že Evropská unie byla nucena pozastavit vracení žadatelů o azyl do těchto zemí na základě třetího dublinského nařízení. (The Detention of Asylum Seekers in the Mediterranean Region 2015: 2)

3.1 Minimální standardy v detenčních zařízeních

Bohužel, podmínky v detenčních zařízeních jsou ve většině zemí nižší, než určují mezinárodní standardy lidských práv. Ve skutečnosti osoby, které jsou zadrženy z důvodu administrativních postupů, mezi něž spadají i cizinci, dostávají po celém světě méně ochrany než osoby, které byly zadrženy kvůli trestnému činu. Například přístup k právnímu zástupci je sporadický nebo na mnoha místech neexistující. Tyto osoby často nedostávají informace v jazyku, kterému rozumí a nejsou tak schopny pochopit důvod jejich vazby a jejich práva, zatímco jsou zadržovány. Lidé jsou nuceni přežívat často v přeplněných a mnohdy až nehygienických podmínkách. V mnoha zemích jsou zadržovány i děti a to bez možnosti docházet do školských zařízení. Muži a ženy jsou mnohdy drženy ve stejných zařízeních, zatímco rodiny mohou být rozděleny a drženy v samostatných zařízeních. (What is immigration detention...)

Na základě těchto faktorů vznikla v září roku 2006 v Melbourne Mezinárodní detenční koalice (dále „MDK“) s členskou základnou 300 nevládních organizací, několika nábožensky založených skupin, akademiků, praktiků a jednotlivců, kteří pracují v padesáti zemích světa. Členové koalice poskytují právní, sociální a další služby, provádějí výzkumy a dělají advokátní činnost jménem uprchlíků, migrantů a žadatelů o azyl, kteří se pohybují v této síti a sdílejí informace o vazbě ve svých zemích. Podporují tak větší respekt k lidským právům zadržených osob. (About us...)

Od roku 2013 vytváří MDK publikačního průvodce pojednávajícího o zadržování osob v detenčních zařízeních. Na této publikaci spolupracuje s Asociací pro zabránění mučení a Úřadem vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR). Hlavním cílem tohoto průvodce je monitorovat návštěvy v detenčních zařízeních tak, aby byly nerozporné, efektivní, nezávislé a založené na důkazech. Díky tomu by mělo dojít ke zlepšení podmínek zadržení, a měla by se tak odvrátit rizika svévolného zadržení, mučení a jiných forem špatného zacházení. Na základě toho je povinností detenčních zařízení splňovat určité minimální standardy, které jsou v souladu se základními právy osob a podmínkami zadržení. MDK definuje deset minimálních standardů v detenčních zařízeních:

1. Právo na lidské zacházení a respekt.
2. Právo na pobyt v důstojnosti.
3. Právo na informovanost.
4. Právo na opravné prostředky.

5. Právo na právní pomoc.
6. Právo na tlumočníka.
7. Právo na komunikaci s vnějším světem.
8. Právo na co nejkratší dobu zadržení a s tím i možnost přezkoumání zadržení.
9. Právo na odpovídající služby zadržovaným ženám.
10. Právo na odpovídající služby zadržovaným osobám s duševním nebo fyzickým onemocněním nebo osobám se zdravotním postižením. Tyto osoby by však neměly být nikdy zadrženy. (Monitoring and conditions of immigration detention...)

Již v roce 2012 vydalo UNHCR směrnice zadržení. Směrnice UNHCR se stejně jako standardy MDK zabývají právy zadržovaných osob. Navrch se však soustředí ještě na zadržení v rámci legislativy daného státu. Tedy to, aby bylo zadržení a jeho podmínky definovány v právním rámci a hlavně, aby byly naplňovány. Níže uvádím směrnice zadržení podle UNHCR.

1. Respektování práva na žádost o azyl.
2. Žadatelé o azyl mají právo na svobodu, osobní bezpečnost a svobodu pohybu.
3. Zadržení musí být v souladu s právními předpisy.
4. Zadržení nesmí být diskriminační.
5. Podmínky zadržení musí být humánní a důstojné.
6. Neomezené libovolné zadržení, které je určeno s maximálními limity zadržení podle zákona.
7. Rozhodnutí o zadržení nebo jeho prodloužení musí podléhat minimální procesní ochraně.
8. Zvláštní okolnosti a potřeby jednotlivých žadatelů o azyl je třeba vzít v úvahu.
9. Zadržení by měla podléhat nezávislému sledování a kontrole. (Guidelines on the Applicable Criteria and Standards relating to the Detention of Asylum-Seekers and Alternatives to Detention 2012: 11)

3.2 Detenční zařízení na Maltě

Detenční zařízení na Maltě jsou spravována Detention Service (dále „DS“), státním orgánem, spadajícím pod Ministerstvo pro vnitřní záležitosti a národní bezpečnost (Ministry for Home Affairs and National Security). DS byl zřízen za účelem obstarávání provozu všech uzavřených ubytovacích zařízení, zajišťování pořádku v zařízeních, humánní

ubytování pro zadržené osoby a zároveň bezpečné prostředí v zařízeních. Pracovníci DS jsou složeni z ozbrojených sil a civilistů, kteří jsou zaměstnání za tímto speciálním účelem. Mnozí z nich jsou pracovníci bývalých bezpečnostních služeb. Zaměstnanci DS podstoupí základní vstupní školení v provozu, ale lidé, kteří pracují na postech úředníků nebo osoby z bezpečnostních služeb, nejsou povinni účastnit se tohoto školení. Nejsou tedy požadovány zvláštní dovednosti nebo kompetence pro tuto profesi. (Detention Services...)

Do roku 2013 existovaly na Maltě dvě ze tří funkčních detenčních zařízení. Jedno bylo umístěné v Safi Barracks – Block B a jedno v Lyster Barracks – Hermes Block. Zařízení byla využívána k zadržení žadatelů o azyl a imigrantů, čekajících na vyhoštění. Na konci roku 2013 bylo v zařízeních zadrženo asi 500 osob. 1900 jedinců prošlo zadržením v průběhu celého roku. (Country Report: Malta 2015: 47)

Poslední oficiální dostupné informace jsou od ledna do listopadu 2015, kdy bylo na Maltě zaznamenáno celkem 1561 žadatelů o azyl. Z toho 8,5%, tedy 139 osob bylo zamítnuto, dalším 85,4% (1389 osob) žadatelům o azyl byla uznána doplňková ochrana, dočasná humanitární ochrana nebo status uprchlíka. Největší zastoupení osob, které dostaly mezinárodní ochranu, byly žadatelé z Libye (952 os.), Sýrie (238 os.), Eritrei (58 os.) a Somálska (43 os.). Začátkem roku 2014 bylo uzavřeno Safi Barracks – Block B z důvodu rekonstrukce, v roce 2015 byla využívána tedy pouze Lyster Barracks – Hermes Block, která se používá k zadržení jak žadatelů o azyl, tak osob, čekajících na vyhoštění ze země. (Malta Asylum Trends...)

V následující kapitole se budu zabývat podmínkami a službami v detenčních zařízeních jak Safi Barracks - Block B, tak Lyster Barracks - Hermes Block. Obě tyto budovy jsou bývalé kasárny, které jsou prostorově téměř totožné a poskytování služeb a režim jejich provozu byl také stejný.

3.2.1 Podmínky v detenčních zařízeních na Maltě

Na internetových stránkách Asylum Information Database vydalo JRS Malta a aditus k roku 2015 zprávu o podmínkách v detenčních zařízeních na Maltě. Ve zprávě se zmiňují o nedostatečných hygienických podmínkách a o soukromí, které zařízení není schopné poskytnout zadrženým osobám. Každá zadržená osoba má právo na postel, polštář a přikrývku. Neexistuje však žádné místo, kam si mohou ukládat své osobní věci. Bez ohledu na to, že mezi postelemi není téměř žádné místo k pohybu a tedy i možnému soukromí. (Conditions in Detention Facilities...)

V roce 2014 navštívil detenční zařízení zvláštní zpravodaj OSN pro lidská práva migrantů, François Crépeau. V reportu přiznává, že osoby zadržené v detenčních zařízeních nemají osobní prostor, soukromí, stejně jako přístup k pitné vodě a kvalitnímu stravování. I když jsou při příchodu do zařízení osobám poskytovány základní kusy oblečení, neexistuje žádná systematická distribuce oblečení při příchodu jiných teplotních podmínek a ročního období. Navíc v objektech zařízení není dostupné vytápění nebo větrání či klimatizace, takže jsou zadržené osoby vystaveny jak chladu v období zimy, tak extrémním horkům v letních měsících. (Crépeau 2015)

Neuspokojivé je také prohlášení CPT (European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment), které vyzývá maltské úřady k tomu, aby učinily kroky k nápravě zjištěných nedostatků. Žádají o snížení počtu zadržovaných osob v jedné místnosti tak, aby měly dostatečný osobní prostor a zároveň soukromí. Dále požadují lepší přístup k přirozenému světlu, a to z důvodu omezení pohybu zadržovaných osob na venkovním dvoře. K tomuto bodu se vztahuje také žádost o zvýšení počtu hodin, kdy mají zadržené osoby přístup na venkovní dvůr. Venkovní dvůr a sledování televize jsou jediné dvě rekreační činnosti, které jsou přístupné zadržným osobám v zařízeních. Na závěr požadují zavedení topení a ventilace, lepší přístup k pitné vodě, a zároveň k teplé a studené vodě za všech okolností. A nakonec dostupnost a zlepšení podmínek zařízení pro osoby se zdravotním postižením, protože v současnou chvíli žádné ze zařízení není plně přístupné těmto osobám. (Report to the Maltese Government 2011)

V prvním týdnu, kdy jsou osoby zadržené v detenčním zařízení, podstoupí lékařskou prohlídku. Lékařská služba je dostupná v zařízení dvakrát až třikrát týdně, vždy však pouze v ranních hodinách. Komunikace zdravotníků se zadržnými osobami je často velmi složitá, a to z důvodu jazykové bariéry. Ne vždy jsou totiž dostupné služby tlumočnicka nebo kulturního mediátora. V případě mimořádných událostí, je zadržaná osoba ihned převezena do nejbližšího zdravotního střediska. Léky, které jsou předepsány lékaři v detenčních zařízeních, jsou přiváženy z lékáren mimo zařízení. Proto dochází k nepřiměřeným prodlevám od několika dní až po týdny, kdy zadržaná osoba nemusí dostat předepsanou medikaci. (Not Criminals report exposes appalling conditions in Maltese detention centres 2009)

V posledních letech také došlo v zařízeních k řadě incidentů, které vyvolaly obavy kvůli obvinění z nepřiměřeného použití síly, jakož i z důvodu nedostatku jakéhokoliv

systematického přezkoumání chování DS a jakýchkoliv účinných opravných prostředků, aby byla zajištěna náprava tam, kde jsou zadržené osoby zneužívány nebo je s nimi špatně zacházeno ze strany zaměstnanců DS. Požití nadměrné síly nebo jiných forem trestů i nadále představuje problém, především v kontextech, jako jsou protesty nebo pokusy o únik ze zařízení, když je tato síla použita ve snaze kontroly či potrestání zadržené osoby. (Conditions in Detention Facilities...)

V roce 2014 byl vydán rozsudek o neúmyslném zabití nigerijského migranta Ifeanyi Nwokaye, který krátce po té, co uprchl ze zařízení, byl chycen a jedním z pracovníků DS byl zbit. Oběť strávila hodinu na podlaze spoutaná, než brzy po té zemřela na srdeční zástavu. Inspektor prokázal, že migrant nezemřel na přímé důsledky zranění, které mu byly způsobeny. Což byl důvod, proč byl rozsudek obviněného jako neúmyslné zabití. I tak to ale napovídá o podmínkách, které jsou nuceni zadržené osoby snášet v těchto zařízeních. (Migrant died after being beaten by DS officer...)

Nejedná se však o jediný případ, kdy zadržaná osoba zemřela na následky nadměrně použité síly ze strany pracovníků DS. Organizace People for Change vydala v roce 2015 Malta Human Rights Report, ve kterém kritizuje maltskou zadržovací politiku a její služby. I když připouští, že zaměstnanci DS pracují v náročných podmínkách, není přípustné, aby personál zneužíval svého postavení na úkor zadržovaných osob. Zpráva také upozornila na hrůzné podmínky v zařízeních a kritizovala národní politiku povinného a automatického zadržení. (Cassar, Gauci 2015)

Od roku 2008 padly čtyři obvinění, kvůli nepřiměřenému použití síly ze strany DS během protestů v zařízeních. K poslednímu incidentu došlo 25. února 2014 v Lyster Barracks - Hermes Block. Vyšetřování však neodhalilo žádné použití nepřiměřené síly. Nicméně byly vyjádřeny obavy ohledně nezávislosti a nestrannosti vyšetřování, jelikož všichni členové vyšetřování pracovali v rámci ministerstva zajišťujícího chod DS. (Updated: Hal Far riots inquiry skewed ...)

Nyní se zaměřím na organizace, které poskytují služby v detenčních zařízeních. Pracovníci těchto organizací jsou totiž jedinými osobami, se kterými se mohou zadržené osoby setkat a být v kontaktu, kromě pracovníků DS.

3.2.2 Zkušenost z detenčních zařízení na Maltě

Jesuite Refugee Service Malta vydalo v dubnu 2015 publikaci *No Giving Up: Stories of unfinished journeys*, ve které jsou zachyceny výpovědi žen z jejich cesty ze Somálska až na Maltu. Zároveň jsou zde zachyceny zkušenosti z doby zadržení v detenčních zařízeních. V úvodu jedna z respondentek hovoří o důvodech, o kterých se domnívá, že zničili její důstojnost na základě zadržení v detenčním zařízení. Jedním z existujících důvodů je to, že zadržení odvádí důstojnost lidské bytosti a člověk se v detenčním zařízení cítí jako „zvíře v kleci“. Další žena hovoří o tom, že v detenčním zařízení žije ve strachu, má pocit úzkosti a pocit, že brzy zešílí. Stydí se a je ponížená i přesto, že neudělala nic špatného. V jedné z výpovědí se ženy shodují. Popisují, že byly šokovány, když viděly, že jsou zadrženy v tak nedůstojných podmínkách, jaké poskytují detenční zařízení na Maltě. (*No Giving Up: Stories of unfinished journeys* 2015)

3.2.3 Organizace působící v detenčních zařízeních na Maltě

Přístup do zařízení je regulován cizineckou policií, která musí poskytnout povolení. Žádost o povolení je podávána na Principal Immigration Officer. Jakmile toto povolení získá, je umožněn přístup do zařízení. Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (dále „UNHCR“), právní poradci a nevládní organizace mají povolen přístup kdykoliv, a to z důvodu, aby mohly poskytovat služby zadrženým osobám. Vzhledem k omezeným prostředkům je skutečný kontakt se subjekty zařízení jen v omezené míře. Nicméně, zadrženým žadatelům o azyl a migrantům nejsou povoleny návštěvy rodiny nebo přátel. (*Conditions in Detention Facilities...*)

Jednou z hlavních organizací, která pomáhá zadrženým osobám v zařízeních je Jesuit Refugee Service (dále „JRS“). Právě tato organizace poukazuje zejména na to, že by žadatelé o azyl neměli být umísťováni do detenčních zařízení a měly by se více využívat alternativy k detenčním zařízením. Naopak k situacím, kdy zavřeme osobu do detenčního zařízení přistupovat pouze v krajních případech. JRS Malta podporuje zadržené osoby v detenčních zařízeních týmem právníků, sociálních pracovníků, zdravotních sester, jezuitských kněží, kteří pořádají nedělní mše v detenčních zařízeních a kulturních mediátorů včetně tlumočnicků. Do jejich služeb je dále zapojena řada dlouhodobých dobrovolníků. Zároveň je JRS jednou z organizací, která podává osvětu o podmínkách v detenčních zařízeních. V současnou chvíli je to jediná nevládní nezisková organizace pracující v detenčních zařízeních na Maltě. (*Detention in Malta...*)

Jednou z dalších organizací, která se podílí na podpoře zadržených osob je organizace Integra foundation of Valletta. Místní nevládní nezisková organizace, která v detenčních zařízeních dvakrát do týdne poskytovala hodiny anglického a maltského jazyka. Veškerý chod této organizace a výuka jazyků, která byla zprostředkovávaná v detenčních zařízeních, byla závislá na dobrovolnické činnosti. (Our work...)

Organizace aditus je jednou z dalších nevládních neziskových organizací, která působila v detenčních zařízeních zejména v oblasti právní a psychologické pomoci. Zároveň také vytvářela kampaně na osvětu společnosti o nehumánním zacházení se zadrženými osobami v detenčních zařízeních na Maltě. (Projects...)

Jednou z posledních organizací, která působí v detenčních zařízeních, je maltský Červený kříž. Červený kříž je specifickou organizací, která se do kontaktu s migranty dostává zejména při prvotním kontaktu, kdy se osoby dostávají z lodí na pobřeží. Následně na to, jim nabízí možnost kontaktování jejich rodin, přátel a jiných příbuzných. Není to tedy organizace, která by pravidelně navštěvovala detenční zařízení. (About us...)

4 Ochrana základních lidských práv a svobod

Všeobecná deklarace lidských práv, přijatá Valným shromážděním OSN v roce 1948 je základním dokumentem, obsahující seznam základních práv, která jsou pro všechny lidi společná, a to bez rozdílu. Mezi tyto práva patří právo na život, svobodu, osobní bezpečnost, aj. V kontextu migrantů a zadržení cizinců je důležitý zejména článek č. 5, kde se hovoří o tom, že osoba nesmí být podrobena mučení nebo krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestu. Zároveň je velmi důležitý článek č. 7, pojednávající o tom, že si jsou před zákonem všichni rovni a mají právo na stejnou ochranu zákona bez jakéhokoli rozlišování. Tj. rozlišování zejména na základě rasy, barvy, pohlaví, jazyka, náboženství nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu či jiného postavení. (Všeobecná deklarace lidských práv 1948)

V Ženevě roku 1951 byla přijata rezolucí Valného shromáždění OSN Úmluva o právním postavení uprchlíků. V této úmluvě přijímají státy velmi podobné závazky jako ve všeobecné deklaraci lidských práv z roku 1948. Vůči uprchlíkům se zavazují k tomu, že je nebudou diskriminovat. Tedy jsou zavázáni vůči uprchlíkům bez rozlišování rasy, náboženství nebo země původu. V souvislosti s tím je poukazováno na svobodu náboženství. (Úmluva o právním postavení uprchlíků 1951)

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech vstoupil v platnost v roce 1976. Důležitý je článek č. 9 odstavec 2, který pojednává o tom, že každý, kdo je zatčen, tak musí být v době zatčení seznámen s důvody svého zatčení. V článku č. 10 se hovoří o tom, že s každou osobou se jedná s úctou a důstojností lidské osoby. K tomuto se vztahuje i bod, že mladistvé osoby by měly být odděleny od dospělých a co možná nejrychleji postaveny před soud. Zároveň každá osoba má mít právo na bezplatnou pomoc tlumočnicka, jestliže nerozumí nebo nehovoří jazykem používanému před soudem. (International Covenant on Civil and Political Rights 1976)

K zadržení cizinců se rovněž vztahuje Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, kterou přijalo Valné shromáždění OSN v roce 1984. Podle článku č. 6 je osoba vzata do vazby na takovou dobu, jež je v souladu se zákony tohoto státu a vazba trvá jen takovou dobu, která je nezbytná pro zahájení trestního stíhání nebo řízení o vydání. V tomto případě se každý stát, který je smluvní stranou této Úmluvy zavazuje podle článku č. 11 k tomu, že bude kontrolovat pravidla, zda je zacházeno

s osobami podrobenými vazbě řádně a bylo tak zabráněno případnému mučení. (Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání 1984)

V roce 2000 zveřejnila EU Chartu základních práv Evropské unie. Hlavními body v této chartě je bezesporu právo na život, zákaz mučení a nelidského nebo ponižujícího zacházení nebo trestu, každý má právo na svobodu a osobní bezpečnost. Každý má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání. Na základě výše zmíněné Ženevské úmluvy z roku 1951 je zaručeno právo na azyl a s tím související vydání do státu, kde osobě hrozí vážné nebezpečí. A to z důvodu trestu smrti, mučení nebo jinému nelidskému a ponižujícímu zacházení nebo trestu. Charta uznává také zákaz diskriminace, rovnost před zákonem a respektuje kulturní, náboženskou a jazykovou různorodost. Zároveň se také v článku č. 35 poukazuje na ochranu zdraví. Konkrétně na to, že každá osoba má právo na preventivní zdravotní péči a lékařské ošetření. (Charta základních práv Evropské unie 2000)

4.1 Zásady ochrany zadržených osob

Jedním z nejdůležitějších dokumentů jsou Minimální standardy pro zacházení s vězni z roku 1977. Tento dokument je rozdělen na pravidla s obecnou působností, která se zaměřují na několik hlavních okruhů, jako je registrace, ubytování, hygiena, oblečení a lůžkoviny, zdravotnické služby, správní orgány, aj. na začátku je popsána registrace a veškeré její náležitosti, kdy je osoba přijímána do zadržení. Dále se dozvídáme o tom, že je důležité, aby muži a ženy byli zadržováni v samostatných institucích a mladiství zcela odděleni od dospělých. Co se týká ubytování, je důležité, aby každý vězeň měl svůj osobní prostor a soukromí. Všechny ubytovací jednotky musí splňovat všechny požadavky na zdraví. V tomto důsledku je nutné věnovat pozornost klimatickým podmínkám, zejména dostatek vzduchu, minimální podlahové plochy, osvětlení, vytápění a větrání. Zároveň ve všech místech, kde mají vězni žít, nebo pracovat je nutné, aby byla okna dostatečně velká k tomu, aby si zadržená osoba mohla číst nebo pracovat v přirozeném světle. Zároveň zde musí být přístup čerstvého vzduchu, zda je či není umělé větrání. Sociální zařízení musí být uzpůsobeno čistým a slušným způsobům. Dále má každá zadržená osoba právo na přiměřené koupání a to ve sprchové instalaci, která je nezbytná v rámci hygienických zásad. V mírných klimatických podmínkách je právo na koupání nejméně jednou týdně. Zároveň musí být poskytnuta zařízení, která umožňují pro muže pravidelné udržování vousů a vlasů. Každý vězeň má nárok na samostatnou postel s dostatečnou podestýlkou. V rámci stravy má každá

zadržená osoba nárok na takový druh potravin s nutriční hodnotou, dostačující pro zdraví a sílu. Pitná voda musí být k dispozici pro každého vězně vždy, když ji potřebuje. Alespoň jednu hodinu denně musí mít zadržené osoby přístup pod širé nebe, pokud to počasí dovolí. V každé instituci musí být k dispozici alespoň jeden kvalifikovaný lékař, který má zároveň znalosti o psychiatrii. Dále zde najdeme kapitolu o dodržování pořádku, disciplíny a popřípadě trestech. Důležitý je tedy bod, ve kterém jsou zakázány všechny tělesné tresty, kruté, nelidské či ponižující tresty za disciplinární přestupky. Co se týče přístupu k informacím, je každá instituce povinna vytvořit knihovnu dostatečně zásobenou rekreačními i naučnými knihami a zároveň má každý vězeň právo na pravidelné informace ze zpravodajství, novin nebo časopisů. V případě, že se v instituci nachází dostatečný počet vězňů téhož náboženství, měla by být umožněna pastorační činnost. Veškeré peníze, cennosti, oblečení a další jiné věci patřící vězni musí být po jeho přijetí umístěny v úschovně a po jeho propuštění navraceny zpět. (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners 1977)

Na minimální standardy pro zacházení s vězni navazuje dokument o Zásadách pro ochranu všech osob na základě jakékoliv formy zadržení nebo věznění, který vstoupil v platnost v roce 1988. Ke každé osobě, která je jakoukoliv formou vězněna nebo zadržena, se přistupuje humánně a s úctou k přirozené důstojnosti člověka. Žádná osoba v jakékoliv formě vazby nebo trestu odnětí svobody nesmí být podrobena mučení nebo krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu. Pod tímto pojmem se myslí zneužívání jak fyzické tak psychické. V zásadě č. 14 je pojednáváno o tlumočení pro osoby, které dostatečně nerozumí nebo nehovoří jazykem orgánu zodpovědného za jejich zatčení, zadržení nebo uvěznění. Tato osoba má tak právo na bezplatné obdržení tlumočnicka, a to okamžitě v jazyce, kterému rozumí. Zásada č. 15 se zmiňuje o právu na neodepření komunikace uvězněné osoby s okolním světem, zejména s jeho rodinou nebo poradci. Tuto komunikaci nelze odepřít na déle než pár dní. Pokud je zadržená osoba cizinec, musí být neprodleně informována o svém právu na komunikaci vhodnými prostředky, tedy konzulárním úřadem nebo diplomatickou misí státu, jehož je státním příslušníkem. Popřípadě má nárok na takovou komunikaci v souladu s mezinárodním právem nebo se zástupci příslušné mezinárodní organizace, pokud je uprchlíkem. Zásada č. 24 pojednává o právu na poskytnutí bezplatné lékařské péče a léčbě. Tedy i to, že každá osoba, která je přijata do místa zadržení, musí v co nejkratší době podstoupit lékařské vyšetření a v zadržení jí musí být poskytnuta lékařská péče a léčba, kdykoliv je to nutné. O právu na dostupnost

zdrojů, jako je vzdělávání, kulturní a informační materiál pojednává článek č. 28. (Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention or Imprisonment 1988)

5 Empirická část

5.1 Vymezení výzkumné otázky

V teoretické části práce jsem vymezila pojem migrace, zadržení cizinců v kontextu Evropské unie, detenční zařízení a zejména jsem popsala podmínky v detenčních zařízeních na Maltě. Na základě dokumentů, které se zabývají ochranou lidských práv a svobod a zásadami ochrany zadržených osob mohu vymezit výzkumnou otázku, která mi pomůže zjistit zkušenost migrantů z detenčních zařízení na Maltě v oblasti dodržování lidských práv.

Hlavní výzkumná otázka:

Jakou mají migranti zkušenost z detenčních zařízení na Maltě v oblasti dodržování lidských práv?

5.2 Metodologie

Vzhledem k výše popsanému cíli a výzkumné otázce jsem si pro svou práci zvolila kvalitativní výzkum, který dává respondentům co největší možnost hovořit o svých zkušenostech a osobních pocitech z dob zadržení v detenčních zařízeních. Kvalitativní výzkum je v podání autorů Strauss a Corbinová (1999: 10) vnímán jako: „výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace. Může to být výzkum týkající se života lidí, příběhů, chování, ale také chodu organizací, společenských hnutí nebo vzájemných vztahů.“ Jsem si však vědoma toho, že jsem ve svém výzkumu využívala deduktivního přístupu v rámci vytvoření okruhů, na základě kterých jsem s respondenty pracovala. Dále jsem však v rámci kvalitativního přístupu postupovala induktivně.

5.2.1 Metoda výběru výzkumného souboru

Respondenti, kteří mi byli ochotni poskytnout rozhovory pro tento výzkum, jsou klienti nevládní neziskové organizace Integra foundation of Valletta. V rámci spolupráce s touto organizací jsem měla možnost navázat kontakt s klienty, kteří se ocitli v detenčních zařízeních následně po svém příjezdu na Maltu, jelikož vstoupili bez patřičného povolení na území cizího státu. Zároveň to jsou však klienti, kteří v průběhu zadržení v detenčním zařízení podali žádost o azyl, doplňkovou ochranu či jiný typ mezinárodní ochrany.

Většina klientů navštěvujících organizaci Interga foundation jsou klienti mužského pohlaví ze subsaharské Afriky, popř. ze Sýrie a Iráku, kteří nehovoří anglickým nebo maltským jazykem. Právě tato organizace je vzdělává formou jazykových kurzů. Dále jim pomáhá shánět práci či ubytování. K výběru výzkumného souboru byl jedním z nejdůležitějších parametrů jazyková kompetence klienta. Tento určující parametr, na který jsem se cíleně zaměřila, popisuje Miovský (2006: 135) jako metodu záměrného výběru. Na základě toho jsem byla schopná provést rozhovory v anglickém jazyce celkem s deseti respondenty ze Súdánu, Libye, Somálska a Sýrie. Zkušenost těchto respondentů ze zadržení v detenčním zařízení byla od 3 týdnů do 6 měsíců.

5.2.2 Metoda tvorby kvalitativních dat

Za metodu tvorby kvalitativních dat jsem si zvolila polostrukturované rozhovory pomocí otevřených otázek, které dávají respondentům možnost otevřeně pohovořit o svých zkušenostech a pocitech v rámci zadržení v detenčních zařízeních. Na základě teoretického vymezení, které nám Miovský (2006: 159 – 161) poskytuje, jsem vytvořila základní okruhy, které vyvstaly z kapitoly ochrany lidských práv a syntézy zejména lidskoprávních dokumentů a informací o podmínkách v detenčních zařízeních a minimálních standardech, které by detenční zařízení měla splňovat. V rámci samotného rozhovoru je umožněno výzkumníkovi klást interaktivní otázky, nebýt vázaný na pořadí okruhů a popřípadě toto pořadí měnit. Každému z respondentů byla na začátku rozhovoru položena základní otázka. V průběhu rozhovoru jsem se doptávala na základě okruhů, které byly v daném případě relevantní a vytvářely záruku minima, které bylo nutné v tomto výzkumu zohlednit.

Základní otázka:

- Jaký byl Váš pobyt v detenčním zařízení?

Příklad pomocné otázky v daném kontextu rozhovoru:

- Jak probíhalo praktikování Vaší víry v průběhu zadržení v detenčním zařízení?

5.2.3 Metoda zpracování a fixace dat

Během rozhovorů jsem využívala audiozáznamu pomocí mobilního telefonu. Všichni respondenti byli předem obeznámeni s tímto zaznamenáváním dat. Díky tomu jsem pak byla schopná autentické a doslovné transkripce (Hendl 2008: 208). Softvérový program

MAXQDA 12 určený pro kvalitativní metody dat mi byl poté pomocníkem při kódování jednotlivých rozhovorů.

5.2.4 Etické hledisko výzkumu

Podle Hendla (2008: 153) je v každém výzkumu a zejména kvalitativním, důležité dodržovat určité etické standardy. Prvotním a nejdůležitějším je bezesporu získání poučeného souhlasu účastníka. V rámci mého výzkumu jsem získávala tzv. pasivní souhlas. Jeho právo na odmítnutí účasti na výzkumu a právo na anonymitu. Na základě toho jsem každého z respondentů poučila o těchto právech. Vysvětlila jsem jim, k čemu je výzkum využit a zaručila jsem jejich anonymitu. V rámci dohody s respondenty budu využívat k jejich popisu označení: Respondent číslo (země).

5.2.5 Reflexe vstupu do terénu

Během své zahraniční praxe na Maltě v organizaci Integra foundation of Valletta, která proběhla od února do července 2015, jsem navázala kontakt s klienty, kteří mi byli později respondenty v tomto výzkumu. Veškeré dotazování probíhalo v anglickém jazyce a bylo tedy nutné provádět rozhovory s respondenty, kteří byli schopni vyjádřit se o svém zadržení v detenčním zařízení v anglickém jazyce. Reálný výzkum pak probíhal v únoru 2016, kdy jsem se vrátila na Maltu. Předem jsem byla dohodnuta s organizací Integra foundation na možnosti realizovat výzkum v jejím zařízení. S respondenty jsem byla taktéž v kontaktu. Celkem jsem uskutečnila 10 rozhovorů. Každý z těchto rozhovorů probíhal v minimální délce padesáti minut. Při jednom z rozhovorů byl přítomen člověk, který byl překladatelem, jelikož samotný respondent nehovořil velmi dobře anglicky. Samotný překladatel však později také vlastními zkušenostmi přispíval do rozhovoru.

Díky možnosti dlouhodobé spolupráce s organizací Integra foundation a osobního kontaktu s pracovníky organizace JRS jsem poté měla možnost zjistit podrobnější informace o současném stavu v detenčních zařízeních na Maltě. Tuto reflexy tak využívám v závěrečné diskuzi, jelikož je to nejaktuálnější informace o detenčních zařízeních z února 2016.

5.3 Výsledky analýzy dat

Na základě zpracování dat metodou vytváření trsů, kterou definuje Miovský (2008: 211), jsem schopná určit kategorie a subkategorie, obsahující zkušenosti migrantů s dodržováním lidských práv v detenčních zařízeních na Maltě. Na základě rozhovorů mohu

určit 3 základní kategorie, ve kterých byl výzkum prováděn a kterým samotní respondenti přiřadili největší důraz.

Před vstupem do terénu jsem vytvořila 3 základní kategorie, kterých jsem se během rozhovoru s respondentem držela, jelikož byly tzv. minimem pro získání informací ze zadržení v detenčních zařízeních. Tyto kategorie jsou: Proces zadržení, respektování práv jedince a základní životní potřeby. V rámci těchto kategorií se respondenti vyjadřovali libovolně ke zkušenostem ze zadržení. Na základě toho naráželi na mnoho různých okruhů, které jsem později zařadila do subkategorií každé kategorie.

5.3.1 Proces zadržení

Kategorie procesu zadržení je nejobsáhlejší kategorií z celého výzkumu. Proces zadržení je v tomto výzkumu myšlen jako dlouhodobý proces zadržení, kde respondenti popisují komplexní zadržení od doby, kdy se v detenčním zařízení objevili poprvé až do samého závěru. V rámci toho popisují zkušenosti zejména ze vztahů v detenčních zařízeních. Ty pro ně byly jedním z nejdůležitějších témat, na které se respondenti zaměřovali. O vztazích se vyjadřuje v uskutečněných rozhovorech všech 10 respondentů. Tyto vztahy jsou definovány jak soužitím mezi jednotlivými zadrženými osobami, tak vztahem mezi zadrženým a pracovníkem Detention Service (DS). Jedním z dalších okruhů, na který se respondenti zaměřovali, byla podpora jak ze stran nevládních neziskových organizací, tak zejména pro ně mnohem důležitější právní podpora. V závěru procesu zadržení se zaměřím na komunikaci, a to zejména protože právě komunikace byla jedním z nejvýznamnějších témat, ve kterém docházelo k možným rozporům.

Vztahy mezi zadrženými v detenčních zařízeních

Respondenti často hovořili o vztazích mezi zadrženými v detenčních zařízeních a to jak v kladném, tak i záporném slova smyslu. Právě tyto vztahy nejvíce ovlivňovaly jejich psychiku a průběh toho, jak prožívali své zadržení v detenčním zařízení. Také je určité nutné poznamenat, že právě tyto vztahy ovlivnily v konečném důsledku následující vývoj a život respondenta po ukončení zadržení. Na základě rozhovorů s respondenty jsem totiž měla možnost reflektovat jejich současnou životní situaci a sami respondenti se i vyjadřovali během rozhovorů, jak je určité vztahy mezi zadrženými ovlivnily do současnosti.

Uvádím konkrétní případ respondenta, který během procesu zadržení byl vystaven psychickému nátlaku ze strany svých spolubydlících, a to zejména na základě kulturní

odlišnosti. Právě tento nátlak spadá pod ponižující zacházení, o kterém se hovoří v dokumentu o Zásadách pro ochranu všech osob na základě jakékoli formy zadržení nebo věznění z roku 1988 a je jedním ze zakázaných proti zadržené osobě. V tomto případě se pod tímto pojmem skrývá zneužívání jak psychické, a to formou nastalých psychických problémů do budoucnosti, tak fyzické zneužívání, kdy byl respondent vystaven nedobrovolné hladovce.

„Tři týdny jsem nic nejedl. To si ani nedovedeš představit, jak mi bylo... Nevěděl jsem, co mám dělat. Všichni mi nadávali do Araba. Byl jsem totiž zrovna na cele s pěti Somálci. Furt mi říkali, že mě zabijí. To jídlo jsem si ani nebral. Neměl jsem šanci, protože si ho rozebírali místo mě. Celou dobu mluvili somálsky, ale ten jeden uměl trochu anglicky... No nevím...“ R2 (Libya)

Následně na to, ten samý respondent uvádí opodstatněné výhrůžky vůči jeho osobě v detenčním zařízení a svůj současný pohled na lidi ze Somálska, kteří ho během jeho pobytu výrazně ovlivnili. Právě tato autentická výpověď je jednou z nedůležitějších pro tento výzkum a to zejména kvůli tomu, že zde vidíme porušení řádu, který je nastolen provozovatelem detenčních zařízení na Maltě. Jak jsem výše zmínila, během prvotního procesu zadržení jsou zadrženým osobám odebrány jejich soukromé věci, zejména věci typu mobilní telefon, bodné zbraně a jiné další předměty ohrožující na životě, tabákové výrobky, aj.

„...Myslím, že mi furt někdo něco kradl. Jednou, normálně přes den na dvorku, tam na mě taky vytáhli nůž.“ R2 (Libya)

„No potom jsem se hlavně nemohl ani nastěhovat do Hal Far¹, protože tam byli sami Afričani a s námi s Libyjci tam měli problém. Slyšel jsem, že tam bylo plno krádeží a hlavně že znásilňovali holky. Hlavně v noci, to tam totiž žádnou ochranku nemáš, víš...“ R2 (Libya)

„...Však i teďko musím bydlet sám, protože ten poslední s kým jsem bydlel, tak tomu taky nevěřím. Nikomu...“ R1 (Sudan)

Vztahy mezi zadrženými a pracovníky DS

Dalším velmi ovlivňujícím faktorem v rovině vztahů byly vztahy mezi zadrženými osobami a pracovníky DS. Ve všech rozhovorech, ve kterých se respondenti vyjadřovali

¹ Hal Far Open Centre – ubytovací středisko pro žadatele o azyl a uprchlíky, kteří byli propuštěni z detenčního zařízení.

k pracovníkům DS byly zaznamenány místy až nenávistné popisy vůči těmto zaměstnancům. Rozhodně to nebyli lidé, kteří by byli zadrženým nejbližší oporou, ba naopak.

„...mlátili do mříží a sprostě nadávali, že jsme černé krysy.“ R4 (Sudan)

„Pitomci Somálci. Furt dělali bordel. Furt na sebe řvali a ty dozorčí pak řvali i na nás. Schytali to pak už všichni... Bez ohledu na to, jestli sedíš v koutě nebo ležeš po vratech.“ R5 (Sudan)

Často se respondenti setkávali s násilím na jejich osobě samotné nebo byli svědky tohoto násilí. Jak však ale sami podotýkají, neměli možnost vzdorovat tomuto chování, protože nebyli prostředky. Často tak bojkotovali určité zacházení ze strany DS absurdnějšími formami, jako byla např. hladovka či protesty. Dva z respondentů byli dokonce účastni protestu, který uskutečnily zadržené osoby 25. února 2014 a na to následovala reakce ze strany DS nepřiměřenou silou vůči zadrženým osobám.

„...všechny je tam mlátili. Dva si pak odvedli vedle a začali do nich kopat. Všichni to viděli. Víím, že to potom všichni říkali těm lidem, co došli doučovat jazyky. Pak se o to začal někdo zajímat, ale nevím, jak to dopadlo.“ R6 (Libya)

Právní podpora a podpora ze strany nevládních neziskových organizací

Na okruh vztahů mezi zadrženými osobami a zaměstnanci DS navazuje okruh podpory ze strany nevládních neziskových organizací (dále „NNO“). A to hlavně protože respondenti ve svých výpovědích zmiňují, že právě dobrovolníci a pracovníci NNO jim byly největší oporou v době zadržení. A pokud měli možnost jakkoliv bojovat proti nekorektnímu chování pracovníků DS, tak to bylo právě skrze NNO.

Jedním nejabsurdnějším a největším milníkem, který se v detenčním zařízení může stát je bezesporu zadržení mladistvých osob. Když jsem měla možnost hovořit s respondentem, který poukázal na tento problém, slavil zrovna čerstvých 18 let. V době, kdy byl zadržen v detenčním zařízení na dobu 3 týdnů, mu bylo pouhých 16 let. Popisuje ne jeden případ, kdy se mladiství chlapečci dostali do detenčního zařízení, ve kterém byli drženi společně s ostatními muži. I přesto, že je to v pravidlech zmiňovaných Minimálními standardy pro zacházení s vězni z roku 1977. Není to jediný dokument, ve kterém odkazují na tuto problematiku. V Mezinárodním paktu o občanských a politických právech z roku 1976 je bod, který hovoří o neprodleném oddělení mladistvé osoby od dospělých. Tomuto

respondentovi se dostalo pomoci až z rukou právníků organizace JRS. Byl přemístěn do zařízení pro mladistvé, Dair is Sliem, kteří se ocitli na Maltě bez doprovodu zákonných zástupců.

„Říkal jsem, že mi je 16 a nikdo mi to nevěřil. Vzali mě k doktorovi a ten řekl, že vypadám na 24. Tak mě vzali s Imadem i Nagdim do Hal Faru. Druhý den tam přišli z JRS a já jsem jim říkal, že mi je 16. To oni mi pomohli, abych se odtamtud dostal ven.“ R4 (Sudan)

Komunikace

Dobrovolníci a pracovníci NNO a právní poradci byli lidmi, kteří zadržené osoby udržovaly v psychické kondici a to hlavně kvůli tomu, že byli jediným dostupným kontaktem mimo detenční zařízení pro zadržené osoby. I když mají zadržené osoby právo na komunikaci s okolním světem, zejména s rodinou nebo poradci, tak právě tato oblast vycházela ze svědectví respondentů jako jedna z nejvíce podceňovaných a naprosto nesplňujících tuto podmínku. Respondenti uvádějí, že ihned při příchodu jim byly zabaveny mobilní telefony. Neměli tedy žádnou možnost jak se spojit s jejich rodinou nebo přáteli. Často tak žádali pracovníky NNO o pomoc při kontaktování jejich rodin. Organizací, která zprostředkovávala telefonní komunikaci s rodinami zadržených osob, byl maltský Červený kříž.

„Já jsem nic nevěděl. Ale ještě hůř na tom byla moje rodina. Hlavně máma. Čtyři měsíce o mně vůbec nic nevěděli. Neměl jsem se jim jak ozvat. Občas tam chodili lidi a říkali, že mohou kontaktovat nějaké příbuzné, jestli máme tady na Maltě nebo jinde. Tak to já jsem chtěl. Ale na Maltě jsem v té době ještě nikoho neznal a kontaktovat domů je nemohli, protože jsem nevěděl číslo... Když jsem po čtyřech měsících vyšel ven, tak to bylo to první, co jsem udělal. Ještě teď si to pamatuju, že jsem před Hal Far volal z telefonní budky mámě. Neměl jsem totiž žádný kredit v mobilu, nic. Celou dobu během rozhovoru brečela...“ R7 (Somali)

Čtyři z deseti respondentů se anglický jazyk naučili až během jazykových kurzů v organizaci Integra foundation. Během zadržení v detenčním zařízení tedy potřebovali tlumočníka, který nebyl vždy přítomen. Respondenti popisují problémy zejména u zadržených osob, které hovořily jiným jazykem než arabsky. Tento problém se týkal zejména lidí, pocházejících ze Somálska, Eritrei, Nigérie nebo Etiopie. Ve svých vyprávěních ale zároveň všichni hovoří o lidské solidaritě a vzájemné podpoře, zejména

mezi přáteli, kteří společně vyrazili již od břehů Libye, aby se dostali do Evropy. V mnoha případech navštěvovali právníka v detenčním zařízení ve skupinkách, aby si mohli poradit a přeložit to, co bylo potřeba. I když by v tomto případě mělo být zachováno soukromí jedince, mnohdy to nebylo možné zejména kvůli korektní informovanosti mezi zadrženou osobou a osobou vykonávající právní pomoc.

„... jojo, anglicky. Já jsem totiž anglicky uměl trochu. Ale byl tam John² a ten taky překládal.“ R1 (Sudan)

Zajímavým podnětem v rozhovorech s arabsky hovořícími respondenty byla komunikační „bariéra“ mezi nimi a pracovníky DS. Zajímavostí je v tomto případě samotný arabský jazyk, který je maltštině velmi podobný a lidé, kteří arabsky hovoří, bez problému rozumí Maltšanům. V mnoha případech se tak stávalo, že zejména pracovníci DS a vojáci nadávali zadrženým osobám v jejich rodném jazyce. Nemohu však říci, zdali to bylo nevědomky, že zadržené osoby nebudou rozumět jejich jazyku nebo zdali to dělali s plným vědomím. Respondenti tak hovoří o tom, že mnoho osob mělo poté psychické problémy z těchto projevů nenávisti vůči nim.

„Jednomu klukovi nadávali opravdu hodně sprostě. Myslím, že mu nemohlo být víc jak 20 let. Skoro celou dobu tam pak probřečel. On měl totiž popálený kus obličeje a oni si z něj dělali srandu.“ R8 (Somali)

5.3.2 Respektování práv jedince

Druhá nejobsáhlejší kategorie je kategorie respektování práv jedince, kterou teoreticky vymezují ve čtvrté kapitole pod názvem Ochrana základních lidských práv a svobod. Během rozhovorů bylo mnohdy poukazováno na situace, kdy bylo velmi jasné porušování práv jedince, avšak samotný respondent si to neuvědomoval jako jedno z jeho základních práv v době zadržení. Právě ale porušování práv jedince v detenčních zařízeních velmi omezuje celý průběh zadržení a zejména co se týká zdravotní péče, může mít velký přesah do budoucího života. Jak jsem se i přesvědčila u několika respondentů, kteří hovořili zejména o fyzických problémech, které v současné době mají.

² Tlumočník z arabštiny do angličtiny, zaměstnáváný organizací Jesuit Refugee Service.

Zdravotní péče v detenčních zařízeních

Jedním ze společných znaků, který respondenti vykazovali, byl špatný fyzický stav po propuštění z detenčního zařízení a velmi špatná schopnost navrátit se zpět do fyzické kondice, kterou disponovali před samotným zadržením. Tento fyzický stav se projevoval zejména na úbytku svalové hmoty, ztrátě hmotnosti těla, žaludečních potížích nebo bolestech hlavy. U mnoha respondentů byla tato změna opravdu rapidní a viditelná. U šesti respondentů jsem měla možnost nahlédnout na jejich fotografie, jak vypadali v době, kdy žili v Libyi. Po fyzické stránce byl nejvíce rozeznatelný rozdíl v úbytku váhy. Mnoho z těchto respondentů také vypadá v současné době starších, než je jejich skutečný věk a to zejména kvůli psychickým problémům, které v detenčním zařízení prodělali. Toto psychické zatížení se u mnoha z nich projevilo po fyzické stránce, například na viditelném zestárnutí těla nebo tzv. zešedivění vlasů.

„Ještě teďko mám z toho jídla a těch stresů tam, problémy se žaludkem. Nemůžu pořádně jíst jak předtím. A vidíš, kolik jsem toho ztratil? Předtím jsem měl svaly a teďko jsem úplně hubený. Nemám nic... Každý den jsem cvičil psy, takže jsem byl furt venku, furt jsem běhal. Ted' jsem začal znovu běhat a koupil jsem si kolo.“ R10 (Syria)

„... všimla sis? (smích) No jo, tak to přeci není normální mít šedivý vlasy v 29. Ani můj otec nemá šedivý vlasy, a to mu bude sedmdesát.“ R9 (Libya)

Praktikování víry v detenčních zařízeních

Praktikování víry bylo rozdílné u zadržených osob, které byly Křesťani a osob, které vyznávaly islám. Všichni respondenti však hovoří o víře v Boha jako o nejzásadnějším mezníku, který jim pomohl v době zadržení a ve všech nelehkých situacích, kterým tam po tuto dobu čelili.

„Mě nic jiného nezbyvalo. Jediný co jsem mohl dělat, bylo furt se modlit, aby mi Bůh pomohl tohle všechno přežít. Vůbec jsem to nechápal. Měsíc předtím, jsem byl ve Španělsku a najednou z ničeho nic tohle.“ R6 (Libya)

Co se týče samotné rozdílnosti v praktikování víry v detenčním zařízení, tak je v Minimálních standardech pro zacházení s vězni z roku 1977 uvedeno, že pokud se v instituci nachází dostatečný počet vězňů téhož náboženství, měla by být umožněna pastorační činnost. S pastorační činností se však u muslimů neseťkáme. Z výpovědí respondentů a z činnosti organizace JRS byly prováděny nedělní ranní mše, pro všechny

křesťany. Těchto mší se účastnili zejména zadržené osoby z Etiopie, Senegalu, Súdánu nebo Egypta. Muslimové však neměli možnost v plné míře praktikovat víru, kvůli několika ovlivňujícím faktorům. Jedním z těchto faktorů, o kterém respondenti hovořili, byly nedostatečné hygienické podmínky.

„... nemohl jsem. Nejdřív jsem se modlil na mikině. Plno lidí to tam takhle dělalo. V pátky jsme si pak dělali společné modlitby. Někdy jsem ale k modlitbě vůbec nemohl, protože jsem nebyl čistý. Nemohl jsem se umýt vždy, když jsem potřeboval.“ R4 (Sudan)

Čtyři respondenti hovořili o svém zadržení v době ramadánu. Tedy největšího muslimského svátku. V tomto měsíci, bylo pro ně velmi těžké vůbec ramadán dodržovat. Dokonce se někteří z nich přiznali, že nebyli schopni kvůli psychickým problémům ramadán praktikovat.

„To byl ten nejhorší měsíc v mém životě. Byl jsem poníženy před Bohem. Nikomu bych to nepřál...“ R5 (Sudan)

Poslední výpověď je opět výpovědí, která se prolíná do několika okruhů. Můžeme zde prakticky vidět podporu organizace JRS při ranních nedělních mších, zároveň respektování kulturních odlišností mezi samotnými zadržnými osobami, zamezení přístupu k praktikování víry u muslimů a i určitou formu volnočasové aktivity, o kterých se budu zmiňovat níže.

„Já teď chodím každý pátek do mešity do Paoly, ale předtím, to jsem nemohl. Plno lidí se tam modlilo furt. Já skoro vůbec. Já se modlil uvnitř sebe a Bůh to viděl. Ale že bych to měl dělat pětkrát denně bez toho, abych se před tím očistil, to ne.. To ani nešlo. Nebo aspoň mně ne. Ale co tam chodili Slava a Kathrin³ tak ty dělali každou neděli mše pro Křesťany. To bylo fajn, to jsme taky někdy poslouchali. My máme taky Ježíše, víš... ale tak aspoň to bylo takový zpestření. Ale Ahmed ne, ten se toho bojí i teď... (Smích...)“ R1 (Sudan)

³ Pracovníci organizace Jesuit Refugee Service, kteří byly hlavními organizátory nedělních mší pro Křesťany v detenčních zařízeních.

Projevy kulturní odlišnosti v detenčních zařízeních

Nejvíce projevovaným znakem v kulturní odlišnosti byla zejména víra a země původu. Právě na základě země původu byly zadržené osoby přerozdělovány do společných pokojů.

„Potom to ale rozdělili po patrech. Dole jsme byli my, Egypt, Libye, atd. Nahoře byli lidi ze Somálska, Eritrei, Gambie, Senegalu, aj. Víš, ty co moc nemluví arabsky.“ R5 (Sudan)

Kulturní odlišnosti se projevovali zejména mezi samotnými zadržnými osobami. Respondenti často hovořili o situacích, kdy zadrženi útočí mezi sebou nebo napadají ostatní lidi, kvůli zemi původu. To bylo například zmíněno již výše u respondenta č. 2 z Libye, v okruhu vztahů mezi zadržnými osobami. Tam respondent popisuje ponižující chování na jeho osobu ze strany somálských občanů z důvodu toho, že je arabského původu. Jiným příkladem je výpověď respondenta ze Sýrie, který byl napadán taktéž, kvůli zemi původu.

„Možná k tomu částečně přispívala moje nekonfliktní povaha a nízký vzrůst. Možná proto jsem se snažil vždycky řešit věci slovně a ne rvačkou, protože jsem věděl, že mě všichni přeperou. Tady to ale moc nešlo. Ne že bych se pral, ale na dobré slovo nikdo neslyšel. Lidem, kterým jsem na lodi celý týden pomáhal, se ke mně otočili zády. V tu dobu jsem tam byl s mým bratrem jediný ze Sýrie. Nějací Egypťani mi nadávali a kopali do mě kvůli tomu, že jsem ze země, kde je největší světový konflikt a já za to snad můžu... Že za všechny problémy, které se teď dějí, snad můžu já a můj bratr. On tam byl jedinou mojí oporou a já jeho.“ R10 (Syria)

Volnočasové aktivity v detenčních zařízeních

Jak vyplynulo z rozhovorů s respondenty, jedinou formou volnočasových aktivit uskutečňovaných v detenčních zařízeních byly umožněny vycházky na dvůr v časovém rozmezí jedné hodiny a možnost sledovat televizi. Na základě osobních rozhovorů s pracovníky Integra foundation vím, že byly snahy o zavedení knihovny a prodloužení vycházkové doby na dvůr.

„No... furt jsme se dívali na televizi. Taky tam nic jiného dělat nešlo...“ R8 (Somali)

Jednou z dalších forem, o které respondenti hovořili, jako o výplni času byly hodiny anglického a maltského jazyka, které v detenčních zařízeních poskytovali dobrovolníci z NNO. Pro respondenty byla výuka těchto jazyků jednou z možností volnočasových aktivit. Ne vždy však měli přístup na tyto hodiny, protože zpravidla se museli střídat tak, aby měl

každý ze zadržených osob možnost navštívit alespoň jednou týdně jednu z jazykových hodin.

„Chodili tam akorát studenti, kteří nám pomáhali učit se jazyk. Ale to taky nebylo furt. Vždycky vybrali nějaký lidi tak, aby se to střídalo. Aby se dostalo na všechny. Takže jsem se dostal tak dvakrát někdy třikrát týdně. To víš, tam chtěli všichni. Všichni si chtěli povídat s někým, když jinak nemohli. Nakonec sis stejně většinu času povídal s učiteli, než aby ses učil (smích)...“ R9 (Libya)

5.3.3 Základní životní potřeby

Poslední kategorií, kterou jsem v rámci dotazování s respondenty probírala, byla kategorie základních životních potřeb. Zde se respondenti vyjadřovali zejména k podmínkám ubytování, hygieně a stravě a pití, které jim byly poskytovány. Na této kategorii můžeme pozorovat zejména technické podmínky a služby v detenčních zařízeních a porovnávat s výše uvedeným dokumentem a standardy pro ochranu zadržených osob. Respondenti, kteří byli v detenčním zařízení v období jara a léta 2014, často hovoří o přeplněných místnostech. Na základě vlastní zkušenosti z detenčního zařízení mohou tedy říci, že je absolutně nemožné, aby měl každý ze zadržených osob své soukromí. Ba naopak, v mnoha případech v době přeplněných detenčních zařízení nebylo možné osobního prostoru a respondenti se zmiňují také o tzv. „chvíli sám pro sebe“.

„Někdy jsem ven vůbec nechodil, protože tam byli všichni a tak jsem aspoň chvíli mohl být jen sám se sebou. Ležel jsem, modlil se, přemýšlel nad svou rodinou. Často jsem v těch chvílích brečel...“ R10 (Syria)

Kondice ubytování v detenčních zařízeních

Jedním z největších problémů, na který respondenti poukazovali, byla absence klimatizace v době letních měsíců. V každé z místností byl pouze jeden větrák, bez ohledu na to, kolik v místnosti žilo osob. Naopak v zimním období byly budovy bez vytápění.

„... ale co máš dělat, když je venku čtyřicet. To je horší než jsme měli my v Chartúmu. Tam taková vedra vůbec nebyla, fakt! A to my jsme tam byli v červenci, to ti, co tam přijeli po nás, to muselo být horší... protože v srpnu, to nevydržím ani já tady, natož tam abych byl zavřený s další stovkou lidí.“ R1 (Sudan)

Hygiena v detenčních zařízeních

Tématu hygienických podmínek v zařízení se respondenti, kteří byli muslimové, dotýkali hlavně v souvislosti s modlitbami. Hygienické podmínky pro mnoho z nich byly nedostatečné. I tady můžeme pozorovat kulturní odlišnosti mezi zadrženými, na základě další výpovědi.

„Záchody byly strašný. Všude byly výkaly. Prostě to dělali ti Afričani Na tohle by si v Libyi vůbec nenarazil. Chodil tam jeden muž, co tam uklízel, ale taky nevypadal na to, že by to dělal rád...“ R9 (Libya)

Strava a pití v detenčních zařízeních

V praxi byl přísun vody velkým problémem. Každá zadržená osoba každé ráno dostala 2 litry balené neperlivé vody. Pro mnoho osob to však nebyl dostatečný příjem tekutin. Byli tedy nuceni napouštět si kohoutkovou vodu do prázdných lahví. Přitom by měl být přísun tekutin a pitné vody zajištěn v dostatečném množství pro všechny, zejména během letních měsíců. Co se týče stravy, vyplývá téměř ode všech respondentů nedůvěra v jídlo, které jim bylo podávané. Mnoho z nich proto raději ani některou stravu nejedli, protože si nebyli jisti tím, jestli se tam nevyskytuje např. vepřové maso.

„... a vodu, tu jsme pili i z kohoutku. Vůbec to není dobré. To si ani nedovedeš představit. Vždyť já myslím, že je to snad i zakázaný na Maltě pít vodu z kohoutku. Ale co máš dělat, když je venku čtyřicet stupňů...“ R1 (Sudan)

„Já byl rád, že něco jím. Ale maso jsem tam vůbec nejedl. Sice říkali, že to není vepřové, ale já jim nevěřil. Ani teďko si nic nekoupím z maltského bistra. To si radši sám doma něco uvařím. V tomhle jim nevěřím...“ R3 (Sudan)

5.4 Shrnutí analýzy dat

V rámci výzkumu jsem určila tři základní kategorie, ve kterých respondenti vypovídali o svých zkušenostech z procesu zadržení v detenčním zařízení. V rámci těchto kategorií respondenti poukazovali na mnoho různých faktorů, které je osobně nejvíce ovlivnily během jejich zadržení. V kategorii procesu zadržení se respondenti vyjadřovali zejména o své zkušenosti soužití s ostatními zadrženými osobami, vztazích s pracovníky DS, vzájemné komunikaci a možnostech získávání informací a v neposlední řadě také spolupráci s lidmi z NNO a právníky. Díky výpovědím můžeme vidět, že zejména právní

podpora a podpora ze stran NNO, byla nejkładněji hodnocenou zkušeností. Naopak tu jsou situace, hlavně ve vztazích mezi zadržými osobami, ke kterým se samotní respondenti neradi vraceli, a v samotném rozhovoru bylo vidět jejich rozrušení. V mnoha případech to jsou nezapomenutelné zkušenosti, které respondenti prožili a v některých případech si nesou následky až do současnosti. To samé se týká i následující kategorie respektování práv jedince, kde mnoho z respondentů trpí fyzickými následky po propuštění z detenčního zařízení na základě nerespektování kulturní odlišnosti. Respondenti často hovoří o víře v Boha v tom slova smyslu, že právě Bůh jim pomohl přečkat toto nelehké období. V kategorii základních životních potřeb byl kladen důraz zejména na technické zajištění chodu detenčních center.

Je zřejmé, že výpovědi respondentů, které poukazují na jejich osobní zkušenosti ze zadržení v detenčních zařízeních, často nekorespondují s pravidly, která by měla detenční zařízení splňovat podle minimálních standardů či jiných předpisů. To samé můžeme říci i o právech jedince, která by mu měla být zajištěna v rámci zadržení. V tomto případě zmiňují zejména ponižující zacházení, ke kterému by vůbec nemělo docházet a to na základě Úmluvy proti mučení a jinému krutému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Nutno ale podotknout, že ponižujícímu zacházení byly osoby vystaveny nejen ze strany pracovníků DS a ostatních zadržných osob, ale např. technické podmínky, které byly v detenčních zařízeních, byly dehonestující pro zadržné osoby. Na to úzce navazují Minimální standardy pro zacházení s vězni z roku 1977. Díky detailním výpovědím respondentů o jejich zadržení je možné porovnat skutečnost, která v mnoha případech neodpovídala těmto minimálním standardům.

Samotná zkušenost respondentů, je v tomto případě nepřenositelná a podle mnoha výpovědí i nezapomenutelná. Respondenti, se kterými jsem měla možnost hovořit, měli nebo ještě stále mají psychické či fyzické problémy po propuštění z detenčního zařízení. Někteří respondenti se neradi vraceli již k uzavřeným kapitolám jejich života a vzpomínky na některé situace v detenčních zařízeních v nich znatelně vyvolávaly rozrušení.

5.5 Diskuze

Na základě výpovědí respondentů jsem se snažila zjistit jejich zkušenost z detenčních zařízení na Maltě v oblasti dodržování lidských práv. Výpovědi respondentů jednoznačně poukazují na nepřenositelnou zkušenost, která se promítla do jejich životů po propuštění z detenčních zařízení. Často jejich zkušenost byla v rozporu se základními standardy, která

by detenční zařízení měla poskytovat a respondenti se sami setkali at' už vědomě či nevědomě s porušováním základních lidských práv, formou ponižování, trestů nebo diskriminace.

Na základě rešerše literatury existují dokumenty a jiné deklaráce, které zamezují porušování lidských práv a nastolují řád v detenčních zařízeních. Nepodařilo se mi však najít dokument, který by poukazoval určitými obrannými prostředky na řád v detenčním zařízení nejen ze strany pracovníků DS, ale také ochranu zadržené osoby vůči ostatním zadrženým osobám. Na vytváření prostředí v detenčním zařízení se nepodílí pouze pracovníci DS a nevládní neziskové organizace, ale zejména zadržené osoby a jejich přístup jeden k druhému. Vztahy mezi zadrženými osobami mohou nevládní neziskové organizace, ale i samotní pracovníci DS ovlivnit natolik, že se zadržené osoby stanou aktivními činiteli ve spoluutváření prostředí v detenčním zařízení. Právě na spoluutváření prostředí by se měly zaměřit další nástroje a kroky, které by Malta měla přijmout ke zlepšení podmínek v detenčních zařízeních.

Dle Padgett (2008: 119) je za možnou bariéru ve výzkumu považováno provádět výzkum v jiném, než mateřském jazyce a vybízí tak k opatrnosti při interpretaci a analýze dat. V tomto případě je důležité zmínit, že ani pro mě ani pro respondenty není anglický jazyk jazykem mateřským a omezení spočívalo už ve výběru výzkumného souboru, kdy jedním z důležitých faktorů byl respondent, hovořící anglickým jazykem. Na základě toho jsem si vědoma, že jsem pravděpodobně nezjistila a nepoukázala na možné jiné zkušenosti, které by se v konečném důsledku profilovaly jako kladné či záporné vůči průběhu zadržení a technickým podmínkám v detenčních zařízeních na Maltě.

Během proběhlého výzkumu vystalo mnoho jiných různých zajímavých témat, které by bylo vhodné ošetřit. Na základě zkušenosti během rozhovorů s respondenty by bylo zajímavé zabývat se dopady, které mělo zadržení na samotné osoby, protože právě během rozhovorů, které jsem s nimi vedla, se často respondenti zmiňovali o jejich současném stavu a to, jaký na nich detenční zařízení zanechalo následky. Určitě by v tomto případě bylo vhodné dělat oficiální výzkum pod jednou z NNO. V únoru 2016 jsem měla možnost zjistit poslední aktuální informace z detenčních zařízení od pracovníků organizace JRS. Současná situace v detenčních zařízeních je velmi klidná, jelikož je zde zadrženo celkem 5 osob, které čekají na vyhoštění ze země, jelikož jim byla již dvakrát zamítnuta žádost o azyl. Kapacita detenčních zařízení tedy v současnou chvíli není využívána.

Závěr

Pomocí kvalitativního empirického šetření bylo cílem této práce zjistit zkušenost migrantů z detenčních zařízení na Maltě v oblasti dodržování lidských práv. U všech těchto respondentů jsem zaznamenala následné psychické nebo fyzické problémy ať už krátkodobé nebo dlouhodobé povahy po propuštění z detenčního zařízení. Respondenti hovoří o faktorech, které jim pomáhaly v době zadržení, jako byla víra v Boha, právní podpora nebo podpora ze strany neziskových organizací. Ve většině případů se však respondenti vyjadřují negativně k procesu zadržení a technickým parametrům detenčních zařízení. Na základě výpovědí respondentů jsem porovnávala jejich zkušenosti s dokumenty, které pojednávají o zásadách dodržování základních lidských práv. V rámci toho byly vytvořeny tři základní kategorie, ve kterých se pohybovaly odpovědi respondentů. Samotné výpovědi respondentů se však silně prolínají mezi těmito kategoriemi.

Doufám, že výsledky výzkumu bakalářské práce poslouží dalším studentům oboru mezinárodní sociální a humanitární práce, jejichž cílem a motivem je práce s migranty, hlavně při jejich zahraničních stážích např. na Maltě nebo v jiných zemích, kde budou mít možnost setkat se s klienty v detenčních zařízeních. Tato práce by jim tak měla poskytnout podrobnější vhled do procesu zadržení a následnému pobytu v detenčním zařízení.

Zdroje

- ADITUS FOUNDATION: *Our work* [online]. Dostupné 10. 03. 2016 z <http://aditus.org/our-work/projects/>.
- ASYLUM INFORMATION DATABASE: *Conditions in Detention Facilities* [online]. Dostupné 02. 01. 2016 z http://www.asylumineurope.org/reports/country/malta/detention-asylum-seekers/detention-conditions/conditions-detention-facilities#footnote2_84jw72h.
- ASYLUM INFORMATION DATABASE (2015): *Country Report: Malta* [online]. Dostupné 15. 12. 2016 z <http://www.asylumineurope.org/reports/country/malta>.
- CASSAR CH., GAUCI J. P. (2015): *Malta Human Rights Report 2015* [online]. Malta. Dostupné 02. 01. 2016 z http://www.pfcmalta.org/uploads/1/2/1/7/12174934/final_malta_human_rights_report_.pdf.
- CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY: *The World Factbook: Malta* [online]. Dostupné 02. 02. 2016 z <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mt.html>.
- COUNCIL OF EUROPE (2011): *Report to the Maltese Government on the visit to Malta carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 19 to 26 May 2008* [online]. Strasbourg. Dostupné 03. 01. 2016 z <http://www.cpt.coe.int/documents/mlt/2011-05-inf-eng.pdf>.
- CRÉPEAU F. (2015): *Report of the Special Rapporteur on the human rights of migrants*. Malta [online]. Dostupné 02. 01. 2016 z <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Migration/SRMigrants/Pages/SRMigrantsIndex.aspx>.
- DUŠKOVÁ, L., HARMÁČEK, J., KRYLOVÁ, P., OPRŠAL, Z., SYROVÁTKA, M., ŠAFAŘÍKOVÁ, S., a kolektiv (2011). *Encyklopedie rozvojových studií*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- EUROPEAN COMMISSION: *European Migration Network Glossary* [online]. Dostupné 02. 02. 2016 z <http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/europeanmigrationnetwork/glossary/indexden.htm>.
- EUROSKOP (2000): *Charta základních práv Evropské unie* [online]. Dostupné 26. 02. 2016 z <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-proti-muceni.pdf>.
- GALLAGHER A. M., IRELAND H., MUCHOPA N. (2006): *Handbook for visitors and social workers in detention centres* [on-line]. Belgium. Dostupné 28. 12. 2015 z http://idcoalition.org/wpcontent/uploads/2009/06/detention_training_manual-11.pdf.
- GLOBAL DETENTION PROJECT (2015): *The Detention of Asylum Seekers in the Mediterranean Region* [on-line]. Dostupné 03. 02. 2016 z http://www.globaldetentionproject.org/fileadmin/DIVERSE/GDP_Med_report_final.pdf.

- HENDL, J., (2008). *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál.
- INTEGRA FOUNDATION: *Our work* [on-line]. Dostupné 10. 03. 2016 z <http://integrafoundation.org/our-work/>.
- INTERNATIONAL DETENTION COALITION: *About Us* [on-line]. Dostupné 03. 01. 2016 z <http://idcoalition.org/aboutus/>.
- INTERNATIONAL DETENTION COALITION: *Monitoring and conditions of immigration detention* [on-line]. Dostupné 03. 01. 2016 z <http://idcoalition.org/issues/monitoring-detention/>.
- INTERNATIONAL DETENTION COALITION: *What is immigration detention?* [on-line]. Dostupné 03. 01. 2016 z <http://idcoalition.org/aboutus/what-is-detention/>.
- INTERNATIONAL FEDERATION FOR HUMAN RIGHTS: *Report International Fact-Finding Mission Locking up foreigners, deterring refugees: controlling migratory flows in Malta* [online]. Dostupné 02. 02. 2016 z <http://idcoalition.org/wpcontent/uploads/2009/06/fidh-report-malta1.pdf>.
- INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION (2011): *Glossary on Migration, 2nd edition* [online]. Switzerland. s. 62 – 63. Dostupné 03. 02. 2016 z <http://www.epim.info/wpcontent/uploads/2011/01/iom.pdf>.
- JESUITE REFUGEE SERVICE: *Detention in Malta* [on-line]. Dostupné 10. 03. 2016 z <http://www.jrsmalta.org/content.aspx?id=225267#.VuIT5PnhDIW>.
- JESUITE REFUGEE SERVICE (2015): *No Gving Up: Stories of unfinished journeys* [on-line]. Dostupné 16. 03. 2016 z https://en.jrs.net/assets/Publications/File/pub_1505_2015_Malta_nogivingup_en.pdf.
- KING, R, THOMSON, M. (2008): *The Southern European Model of Immigration: Do the Cases of Malta, Cyprus and Slovenia Fit?* [on-line]. Dostupné 28. 12. 2015 z <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/14613190802493550#.VultdfnhDIU>.
- LUTTERBECK, D. (2009): *Small Frontier Island: Malta and the Challenge of Irregular Immigration* [online]. Dostupné 15. 12. 2015 z <http://mq.dukejournals.org/content/20/1/119.abstract>.
- MEDECINS SANS FRONTIÉRES/DOCTORS WITHOUT BORDERS: *Not Criminals report exposes appalling conditions in Maltese detention centres* [on-line]. Dostupné 03. 01. 2016 z http://cdn.msf.org.uk/sites/uk/files/not_criminals_report_Malta_200904160055.pdf.
- MINISTRY FOR HOME AFFAIRS AND NATIONAL SECURITY: *Detention Services*[on-line]. Dostupné 03. 01. 2016 z <https://homeaffairs.gov.mt/en/MHASDepartments/DetentionServices/Pages/DS.aspx>.

MIOVSKÝ, M., (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing, a. s.

MVČR: *Dublinský systém* [online]. Dostupné 29. 01. 2016 z <http://www.mvcr.cz/clanek/dublinsky-system.aspx>.

PADGETT, D., (2008). *Qualitative methods in social work research*. UK: Sage.

RED CROSS: *About us* [online]. Dostupné 10. 03. 2016 z <http://www.redcross.org.mt/about-us.php>.

SCHEU, H. CH., (2011). *Migrace a kulturní konflikty*. Praha: Auditorium s. r. o.

STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J., (1999). *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a metody techniky zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané Ruce.

TIMES OF MALTA: *Migrant died after being beaten by DS officer, court told* [on-line]. Dostupné 03. 01. 2016 z <https://homeaffairs.gov.mt/en/MHAS/Departments/Detention-Services/Pages/DS.aspx>.

TIMES OF MALTA: *Updated: Hal Far riots inquiry skewed - NGOs* [on-line]. Dostupné 03. 01. 2016 z <http://www.timesofmalta.com/articles/view/20140318/local/hal-far-riots-inquiry-skewed-ngos.511149>.

UNITED NATIONS (1988): *Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention or Imprisonment* [online]. Dostupné 26. 02. 2016 z http://www.tjsl.edu/slomansonb/10.3_Detentionimprisonment.pdf.

UNITED NATIONS (1976): *International Covenant on Civil and Political Rights*[online]. Dostupné 26. 02. 2016 z <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CCPR.aspx>.

UNITED NATIONS (1977): *Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners* [online]. Dostupné 26. 02. 2016 z https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/UN_Standard_Minimum_Rules_for_the_Treatment_of_Prisoners.pdf.

UNITED NATIONS (1951): *Úmluva o právním postavení uprchlíků* [online]. Dostupné 26. 02. 2016 z <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/uprchlici.pdf>.

UNITED NATIONS (1984): *Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání* [online]. Dostupné 26. 02. 2016 z <http://www.osn.cz/wpcontent/uploads/2015/03/umluva-proti-muceni.pdf>.

United Nations (1948): *Všeobecná deklarace lidských práv* [online]. Dostupné 26. 02. 2016 z http://www.osn.cz/wpcontent/uploads/2015/12/UDHR_2015_11x11_CZ2.pdf.

UN HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES (2012): *Guidelines on the Applicable Criteria and Standards relating to the Detention of Asylum-Seekers and Alternatives to Detention* [online]. Dostupné 14. 02. 2016 z <http://www.refworld.org/docid/503489533b8.html>.

UN High Commissioner for Refugees: *Malta Asylum Trends* [on-line]. Dostupné 03. 01. 2015 z <http://www.unhcr.org/mt/charts/category/17/year/8>.

UN High Commissioner for Refugees: *Non – Boat Arrivals* [on-line]. Dostupné 14. 10. 2015 z http://www.unhcr.org/mt/index.php?option=com_content&view=article&id=520&Itemid=110.